

Zorla Eğitim Olur mu?

Ercüment Ersoy

İlkokul düzeyinde zorunlu olan eğitim, 28 Şubat kararlarıyla birlikte ortaokul düzeyini de kapsayacak şekilde 8 yıla çıkartılmıştı. İHL'lerin orta kısmını kapatmayı da sağlamış olan bu uygulama için en büyük engeli taşra İlkokullarının orta öğretim kurumlarına uzaklığı oluşturuyordu. MEB bu engeli uzun vadede bölge okulları açarak, kısa vadede de taşınalı eğitim uygulamasıyla aşmayı planlamıştı. Bu plan dahilinde, ilkokul ve ortaokulu tek çatı altında toplayan onlarca bölge okulu açıldı. Kapatılan ilkokulların öğrencileri sabah akşam arabalarla taşınarak bu okullarda veya mevcut ilköğretim okullarında okutuldu.

Halihazırda 8 yıl olan zorunlu eğitim uygulamasının MGK'nın Başbakanlık Takip Kurulu (BTK) ile birlikte hazırladığı ve Sabah gazetesinin de yayınladığı belgeye göre arttırılarak önce 12, uzun vadede 15 yıl olması öngörülüyor.

15 yıllık zorunlu eğitim uygulaması, eğitim politikaları zemininde siyasal, sosyal bir analiz gerekli kılan geniş bir toplumsal karşılığa sahip. Zira bundan böyle her "vatan evladının 6-7 yaşında başlayan eğitimi, 1 2 yıl üzerinden ilkokul, ortaokul, lise okunarak 18 yaşına kadar, 15 yıl üzerinde de üniversite okunarak 22 yaşına kadar sürecek.

12 Yıl Zorunlu Eğitim Nasıl ve Niçin?

Zorunlu eğitim uygulamasının 12 yıla çıkartılma çabasında sistemin bir saptırmacasıyla yüz yüzüz. Sanki eğitimi içinde bulunduğu bu kötü hale düşüren anlayış doğruymuşçasına, sanki asıl değiştirilmesi, vazgeçilmesi gereken bu tek tipçi, dayatmacı, jakoben anlayış değilmişçesine bunlar atlanıyor ve hatta yanlışlıkları perçinleyici uygulamalara bir yenisi daha eklenmeye çalışılıyor.

Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkmasıyla söylenilen ve vadedilenler dışında ne değişmiştir? Aynı eğitim anlayışıyla dersliklerdeki öğrenci sayısı artırılmış, insanların hayatından bir üç sene daha çalınmıştır. Çalınmıştır çünkü hayata ve hakikate tekabüliyeti olmayan bilgi ve değerler zorla aşılınmaya çalışılmıştır. Zaten genel olarak da eğitim kurumlarının insanları oyalamaktan başka kayda değer bir faaliyetinden bahsedilememektedir. Zira en üst eğitim kurumları olan üniversitelerden mezun olan öğrenciler bir kimlik ve değer erozyonu yaşamaktadırlar. Bu insanlar mevcut eğitim sisteminden geçerek bu noktaya gelmişlerdir. Dolayısıyla bu eğitim kurumlarının mezun ettiği insanlar, var olan eğitim sisteminin işleyiş mantığını açık etmektedir.

Zorunlu eğitimin beş yıldan sekiz yıla çıkmasının faturası basında sıkça dillendirildi. Öğretmen, derslik, araç-gereç yetersizlikleri, taşınalı eğitim masrafı vs. Bu sorunlar giderilmemişken, eğitim sistemi zaten bir keşmekeşin içerisinde bulunuyorken, zorunlu eğitimi 12 yıla çıkartma isteğinin makul bir izahını yapmak mümkün gözükmemektedir. Bu uygulama eğitim sistemini daha bir çıkmaza sokacağına benzemektedir.

Modern Ulusal Eğitim

Dünyanın geneline hakim anlayış modern Batı kültürüdür. Eğitim de bu kültürün hakim olduğu alanlardan biridir. Batının iç dinamiklerinden kaynaklanan "modernleşme" olgusu 3. dünya ülkelerine bir dayatma ile sunulmuştur. Dolayısıyla öncelikle bize dayatılan bu anlayışı ve iç dinamiklerini araçlarıyla birlikte çok iyi kavramalıyız ki, zorunlu eğitim de bu araçlardan birisidir.

Modern eğitimle insan düşüncesi ulusal şubelere bölünür. İnsan kendi anlamını ulusun varlığı ile özdeşleştirerek varoluşun gerçek amacını örter. İlköğretim kurumlarında her sabah

söylenen "Andımız"daki "Varlığım Türk varlığına armağan olsun" sözü bunun güzel ifadesidir. Ulusal bilinç oluşturma ve hayatı bu tek boyutlu pencereden anlamlandırmayı dayatma modern eğitimin en temel vasıflarındandır.

15 yıllık zorunlu eğitim düşüncesi Türkiye modernleşmesinin kötü bir taklitten öteye gidemediğinin, bunu da ancak baskıyla gerçekleştirebildiğinin göstergesidir. Batılı ülkelerin tercihi ve özerk eğitime yöneldikleri bir zamanda Türkiye egemenleri 28 Şubatın bir gereği olarak zorunlu eğitime daha bir kuvvetli sarılmaktadır.

Okul Merkezli Eğitim

Zorunlu eğitim uygulamasının en belirgin özelliği okulda öğrenmeyi zorunlu kılmasıdır. Bununla amaçlanan okul-dışı bilgilenme ve eğitim kaynakları olan aile ve toplumun/çevrenin etkisinin en aza indirilmesi ve çocuğun düşünce dünyasının ve davranışlarının denetim altına alınarak tek bir kaynakla şekillendirilmesidir.

Zorunlu eğitimde okullar bilgi ve değer aşılama merkezleri fonksiyonunu üstlenmekte ve bu işlevi yerine getiren kurumlar aktarılan değerler dolayısıyla kutsanmaktadır. Hakikati okullar öğretmekte, doğruyu okullar söylemekte, gerçeği okullar bilmektedir.

Amacın bilginin verilmesi olduğu bu kurumlarda öğretmenler ise eğitim müfredatını cebren uygulayan edilgen, dolayısıyla değersizleştirilmiş sıradan vericiler, uygulaticılar, ara elemanlar mesabesine indirgenmektedir.

Zorunlu eğitimin 6-18 yaş arası olması da üzerinde durmaya değer bir konudur. Çocuğun düşünceleri, davranışları, değer yargıları daha çok bu yaşlarda şekillenmektedir. Dolayısıyla bu yaşta, tek kaynaktan ve zorla verilen bilgi ve davranışlar eğitim-öğretimle değil ancak "beyin yıkama" kavramıyla ifade edilebilir. Zaten tüm bu yapılanlar bir beyin yıkama eyleminin açık göstergeleri değil midir? Ulusal Marş, Andımız, çevreden yalıtılmış bahçe duvarı, kategorize edilmiş sınıflar, merkezi idari denetim ve disiplin, zil sesine şartlanmış beyinler vb.

Standartlaştırma ve Tertipleştirme

Zorunlu eğitimle amaçlanan, insanların belirlenmiş kalıp ve şablonları almaları, onları içselleştirmeleri ve özümsemeleridir. Olay ve olgulara verili çerçeve ve bir nevi "at gözlüğü" ile bakılması istenmektedir. Hakikatin, gerçeğin, vakii olanın ne olduğu değil bunların ne olması gerektiği önemlidir. Anlamaktan, sorgulamaktan kaçan, korkan bir insan tipi üretilmektedir. Bu insan tipinden etkin olup yanlışlıkların, saptırmaların üzerine gitmesini, onları değiştirmesini, dönüştürmesini beklemek ne derecede mümkündür ki.

Tertipleştirme modern eğitimin en başat vasıflarından birisidir. Birey tümüyle kuşatılarak, eritilir. Alternatif düşünce ve pratikler sergileme imkanı köreltilerek bireyin hakim global kapitalist kültüre adaptasyonu sağlanır. Oysa potansiyeli, iç dinamikleri elinden alınan bu bireyin kendini aşması için sorgulayıcı bir tavır geliştirebilmesi gereklidir. Kişinin bununla özgürleşebilmesi ise ancak nasıl düşünmesi ve yapması gerektiğine ilişkin elinde muhkem bir ölçü olmasıyla mümkündür.

Bilindiği gibi öğrenciye önceleri, talep eden, isteyen kişi anlamında "talebe" denilirdi. Eğitim-öğretim faaliyetinin öncelikle talep, istek zemininden yükselme zorunluluğu söz konusudur. İstek olmadan yüklenmeye çalışılan düşünce ve davranışlar kişi için yüküdür. Zorunlu eğitim ile kişinin kendi yerine karar verilerek neyin gerekli, neyin faydasız olduğu belirlenmektedir.

Evrensel anlamda tüm insanlar için gerekli bilgi ve davranışların kazandırılması öncelenmeli, diğerleri kişinin tercihi göre belirlenmelidir. Bunlardan ilk akla gelenler okuma-yazma, hesap bilgisi ve genel ahlaki İlkeler olabilir. Burada aslolan, ideolojik ön kabuller

dayatmaksızın, kişilerin kendi özgür iradeleriyle tercihte bulunabilecekleri bir altyapının sağlanmasıdır. Diğer türlü de kişiyi tamamen başıboş bırakan düşünceler, insanı sonu bilinmez noktalara sürükleyebilmektedir.

Zorunlu Eğitime Alternatif Arayışlar

Onurlu ve özgür bir hayat için mücadele eden ve bu nedenle düzene muhalif olarak konumlanan insanların alternatif eğitim arayışlarına girmeleri gerekmektedir. Bu gerçek, başörtüsünün eğitim kurumları önceliğiyle toplumsal hayattan tasfiye edilmesi sürecinde kendisini açıkça göstermiştir.

Alternatif bir eğitim süreci içinde olma ve bunu güçlendirip toplumsallaştırma zorunluluğunun gündemleşmesi neticesinde oluşan arayışlar iyi değerlendirilebilmelidir. Zira yönelim olarak bir olumluluğu barındırsa da bazı arayışların sonuç olarak istenilen neticeyi vermeyeceği görülmektedir. O nedenle, bu önemli gündemi çok boyutlu ve ayrıntılı olarak işlemeli ve sahici alternatiflerin içerisinde olmalıyız.

Bu bağlamda düzenin eğitim kurumlarından ve özellikle üniversitelerden tasfiye neticesi batı ülkelerine yönelim iyi değerlendirilebilmelidir. Batıda okumak için gidişin de Türkiye'de kalışın da öncelikle anlam sorunu merkeze alınmalı ve bulunulan mekanda da, gidilen yerde de esas olarak "neye talip olmalıyım?" sorusu iyi cevaplanmalıdır. Var olmanın tek yolu acaba Batı veya Türk eğitim sisteminin mezun olmakla mı mümkündür. Tedris edilecek olanın her halükarda modern ulusal bir eğitim olacağını bilerek arayışı ve alternatifi "global modern ulusal zorunlu eğitim"e karşı oluşturmalıyız.

Batı tarzı eğitim kurumları, modern-kapitalist hayat tarzının yeniden üretildiği güçlü ve köklü merkezlerdir ve dolayısıyla muhalifini kendine entegre edici, katıcı ve onu eriticidirler. Bu mekanlar bazı imkanları sunması boyutuyla istifade edilebilir olmakla birlikte özellikle de kendini ve hedeflerini net olarak tanımlayamamış insanlar için birer tuzak da olabilirler.

Her Aile/Ev Bir Okul Olmalı

Sahici alternatifleri öncelikle kendi bulunduğumuz mekanlarda oluşturma çabası içerisinde olmalıyız. Bu, iğneyle kuyu kazmak gibi yorucu bir o kadar da uzun süreli bir uğraştır. Ama kendi kimliğimiz ve değerlerimizle var olabilmek ve bunları yaygınlaştırabilmek için yapılması gerekli bir çabadır da.

Toplumsal anlamda düzenin eğitim kurumları dışına çıkıp alternatifleşebilmenin birçok zorluğu bulunmaktadır. Bu tür çabanın içerisinde olmalı ve bu alanda mücadele etmeliyiz. Sistemi eğitim alanında geriletmek daha çok sistemin halk nezdindeki bir aldaniştan ibaret olan meşruiyet telakkisini tüm çıplaklığıyla sergileyip meşruiyetini sosyalleştirmekle mümkün.

Bununla birlikte olmak üzere, kendi elimizde olan ama anlamını ve değerini yeterince kavrayamamaktan dolayı işlevsel hale getiremediğimiz aile kurumu üzerinde özenle durmalı ve gündemleştirmeliyiz.

Aile/ev şu an için sistemin fiili müdahalesinden nisbeten uzak olması ve kendi ideallerimizi gerçekleştirebileceğimiz bir kurum olması dolayısıyla önemli bir potansiyeli bünyesinde barındırmaktadır.

Toplumun en küçük birimi ve nüvesini oluşturan aile kurumunda atılacak olumluluklar, gerçekleştirilebilecek güzel örneklikler, en önemli alternatif eğitim çabasını oluşturacaktır. Aynı zamanda bir var olma ve inşa süreci olan bu hat kalınlaştıkça sistem eğitim alanında geriletilecek, diğer alternatif eğitim çabaları için de uygun bir toplumsal zemin oluşturulmuş olacaktır.

Haksöz Dergisi Sayı: 116/117 - Kasım/Aralık 2000

Kaynak: Zorla Eğitim Olur mu? - Ercüment Ersoy